

ԹԱՐՅԱՆ ԱՆԱՀԻՏ

(Անահիտ Մնացականի Մխիթարյան)

Բանաստեղծուհի, թարգմանչուհի, լրագրող:

ՀԳՄ անդամ է 2002-ից

Ծնվել է 1952 թվականի փետրվարի 9-ին, Երևան քաղաքում, գրող Մնացական Թարյանի ընտանիքում: 1959-1969 թվականներին սովորել և ավարտել է Երևանի Հովհաննես Պողոսյանի անվան N 82 միջնակարգ դպրոցը, 1969-1974 թվականներին՝ Երևանի պետական համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետի հայոց լեզվի և գրականության բաժինը, իսկ 1979-1981 թվականներին՝ ՀԿԿ Կենտկոմի մարքսիզմ-լենինիզմի համալսարանի գաղափարախոսական կադրերի ֆակուլտետի փիլիսոփայության բաժինը:

Տարիներ շարունակ զբաղվել է մանկավարժական, լրագրողական ու խմբագրական գործունեությամբ՝ միշտ և ամենուր այն զուգորդելով գրական-ստեղծագործական աշխատանքին: 1974-1976 թթ.-ին աշխատել է Հրագրանի շրջանի Սուլակ գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի, 1976-1981 թվականներին՝ «Հրագրան» շրջանային թերթի խմբագրությունում՝ որպես գյուղատնտեսության բաժնի վարիչ: 1982 թվականից աշխատել է «Երեկոյան Երևան» թերթի, այնուհետև՝ «Պիոներ» (ներկայումս՝ «Աղբյուր») ամսագրի խմբագրություններում: 1985-1991 թվականներին նախ՝ որպես խմբագիր, ապա՝ որպես հատուկ աշխատանքի գծով ավագ տեսուչ, աշխատել է ՀԽՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի գործերի պետական կոմիտեում: 1992-2022 թվականներին աշխատել է ՀՀ կառավարության (ներկայումս՝ ՀՀ վարչապետի) աշխատակազմում՝ որպես գլխավոր մասնագետ-խմբագիր:

Նրա ստեղծագործությունները՝ գրված թե՛ մեծերի և թե՛ մանուկների համար, մշտապես տպագրվել են մամուլում, գրական տարեգրքերում, ավանանախներում, անթոլոգիաներում, հնչել՝ ռադիոյով ու հեռուստատեսությամբ: Առաջին արձակ գործը՝ «Միամիտ էշը» հեքիաթը, տպագրվել է 1964 թվականի մայիսին՝ «Պիոներ» ամսագրի 5-րդ համարում, իսկ առաջին բանաստեղծությունը՝ «Աքլորի վիշտը», հրատարակվել է «Ծիծեռնակ» («Պիոներ») ամսագրի 9-րդ համարում 1964 թվականի սեպտեմբերին: Անահիտ Թարյանը հեղինակ է շուրջ երկուսուկես տասնյակ բանաստեղծական գրքերի: Կատարում է նաև գեղարվեստական թարգմանություններ: 2012 թվականին «Արձագանք» ռադիոկայանում

ձայնագրվել և թողարկվել է նրա «Իրիկնահաց» ձայնասկավառակը՝ ասմունքող Լիանա Զուրաբյանի ընթերցմամբ:

Անահիտ Թարյանը 1980 թվականից՝ նախկին ԽՍՀՄ, ապա Հայաստանի ժուռնալիստների միության, 1997-ից՝ Ռազմածովագիտության միջազգային ընկերակցության, իսկ 1999 թվականից Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության գրողների միության անդամ է:

Հայաստանի գրողների միության նախագահության ամենամյա՝ 2017 թվականի Վախթանգ Անանյանի անվան մրցանակը (մանկական) շնորհվել է Անահիտ Թարյանին՝ «Գիտնական իշուկը» գրքի համար, «Ես քո զինվորն եմ, Հայաստան» գրքի համար շնորհվել է Հայաստանի գրողների միության և ՀՀ պաշտպանության նախարարության 2017 թվականի համատեղ մրցանակը (պոեզիա, 2-րդ մրցանակ), իսկ Հայաստանի գրողների միության 2022 թվականի Ծաղկաձորի ստեղծագործական տան Եղիշե Չարենցի անվան մրցանակն Անահիտ Թարյանին է շնորհվել «Մատյան սիրո» (պոեզիա) գրքի համար, և նա պարգևատրվել է համապատասխան մեդալով: Հայաստանի գրողների միության նախագահության որոշմամբ Անահիտ Թարյանը հայ գրականությանը մատուցած ծառայությունների համար 2017 թ. օգոստոսի 23-ին պարգևատրվել է «Գրական վաստակի համար» մեդալով: ՀՀ վարչապետի 2017 թ. նոյեմբերի 3-ի N 1260-Ս որոշմամբ պարգևատրվել է ՀՀ վարչապետի հուշամեդալով, իսկ ՀՀ վարչապետի 2013 թ. դեկտեմբերի 27-ի N1247-Ս որոշմամբ՝ ՀՀ վարչապետի շնորհակալագրով:

«Ով ով է. հայեր» կենսագրական հանրագիտարանում ընդգրկված են Մխիթարյանների ընտանիքից միաժամանակ երեքը՝ հայրը՝ գրող Մնացական Թարյանը, դուստրը՝ բանաստեղծուհի Անահիտ Թարյանը, և որդին՝ ակադեմիկոս Նվեր Մխիթարյանը:

ԵՐԿԵՐ

1. Ես, դու և աշխարհը («Յոթ անուն» ժողովածու, բանաստեղծություններ): Եր., «Սովետական գրող» հրատ., 1984, 248 էջ, տպ.՝ 3000:
2. Երկնքի տատիկը (բանաստեղծություններ): Եր., «Սովետական գրող» հրատ., 1986, 44 էջ, տպ.՝ 5000:
3. Բախտախաղ (բանաստեղծություններ): Եր., «Խորհրդային գրող» հրատ., 1989, 112 էջ, տպ.՝ 3000:
4. Գրական համալսարան (պոեզիա, արձակ և թարգմանություններ, ժողովածուում բանաստեղծություններ ունի նաև Անահիտ Թարյանը): Եր., «Երևանի պետական համալսարան» հրատ., 1981, 182 էջ, տպ.՝ 1000:

5. Ամաչկոտ շնիկը (բանաստեղծություններ): Եր., «Հայաստանի բաց համալսարան» հրատ., 1997, 40 էջ, տպ.՝ 3000:
6. Իմ լավ դպրոց (բանաստեղծություններ): Եր., «Վան Արյան» հրատ., 2001, 40 էջ, տպ.՝ 3000:
7. Հավատո հանգանակ (բանաստեղծություններ): Եր., «Միշտ ներկա» հրատ., 2003, 184 էջ, տպ.՝ 500:
8. Միրում եմ քեզ, մանկապարտեզ (բանաստեղծություններ): Եր., «Ոսկան Երևանցի» հրատ., 2004, 48 էջ, տպ.՝ 3000:
9. Ձոն հայոց լեզվին (բանաստեղծություններ, նվիրված է հայոց լեզվի 1600-ամյակին, ժողովածուում գործ ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., ՀԳՄ հրատ., 2006, 160 էջ, տպ.՝ 1500:
10. Հեքիաթ իսկական Կարուչկարի մասին (բանաստեղծություններ, չափածո հեքիաթներ): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2007, 122 էջ, տպ.՝ 500:
11. Արդի հայ քնարերգություն, Հայաստան-Արցախ, Ա (բանաստեղծություններ, ժողովածուում գործեր ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., ՀԳՄ հրատ., 2008, 520 էջ, տպ.՝ 1000:
12. Մանկական երգերի ժողովածու (Լիլիթ Համբարձումյան, Կապույտ հեքիաթ, երգերի մի մասը՝ Անահիտ Թարյանի տեքստերով): Եր., «ԷդիթՊրինտ» հրատ., 2010, 80 էջ, տպ.՝ 500:
13. Դափնեպսակ Չարենցին (բանաստեղծություններ, ժողովածուում գործ ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., ՀԳՄ հրատ., 2011, 108 էջ, տպ.՝ 500:
14. Արևային աստղաթափ (բանաստեղծություններ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2012, 240 էջ, տպ.՝ 500:
15. Հրեշն ու էշը (բանաստեղծություններ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2012, 48 էջ, տպ.՝ 1000:
16. Ա՛յ քեզ գրավատո՛ւն (չափածո հեքիաթ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2013, 28 էջ, տպ.՝ 2000:
17. Ձմռան երգը (բանաստեղծություններ): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2014, 44 էջ, տպ.՝ 1500:
18. Հարյուր ճերմակ վարդ՝ սիրո և հիշատակի խոնարհումով (բանաստեղծություններ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2015, 120 էջ, տպ.՝ 3000:
19. Ուրախության դասագիրք (արձակ և չափածո երգիծանք, ժողովածուում գործեր ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., «ՎՄՎ-ՊՐԻՆՏ ՍՊԸ» հրատ., 2015, 232 էջ, տպ.՝ 300:
20. Անմիտ ծիտն ու իր ծի՛վ-ծի՛վը... (ուկրաինական գրույց): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2016, 24 էջ, տպ.՝ 2000:

21. Ես քո զինվորն եմ, Հայաստան (բանաստեղծություններ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2017, 84 էջ, տպ.՝ 3000:
22. «Գիտնական» իշուկը (բանաստեղծություններ): Եր., «Ծիծեռնակ» հրատ., 2017, 48 էջ, տպ.՝ 2000:
23. Թթենին (բանաստեղծություններ, չափածո փոխադրություններ): Եր., «Ծիծեռնակ» հրատ., 2019, 74 էջ, տպ.՝ 2000:
24. Ատամնահատի՛կ, ատամնահատի՛կ... (պոեմ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2020, 40 էջ, տպ.՝ 2000:
25. Ես և հայոց այբուբենը (բանաստեղծությունների շարք): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2020, 52 էջ, տպ.՝ 2000:
26. Սև շրջան (բանաստեղծություններ): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2021, 128 էջ, տպ.՝ 3000:
27. Մատյան սիրո (բանաստեղծություններ): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2022, 300 էջ, տպ.՝ 3000:
28. Киса-актриса (բանաստեղծություններ, ռուսերեն թարգմանությունը՝ Ալբերտ Նալբանդյանի): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2022, 32 էջ, տպ.՝ 2000:
29. Ես եմ հիմա... (ժամանակակից հայ գրողները Չարենցին՝ նվիրված պոետի ծննդյան 125-ամյակին, պոեզիա, արձակ, գրականագիտություն, խոհագրություն: Ժողովածուում բանաստեղծություն ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., «Վան Արյան» հրատ., 2022, 208 էջ:
30. Օղապարիկ արևը (պոեզիա և արձակ, ժամանակակից հայ մանկագիրների սույն անթոլոգիայում բանաստեղծություններ ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., «Վան Արյան» հրատ., 2022, 160 էջ:
31. Սրտագիր (արդի հայ պոեզիա, ՀԳՄ անդամ գրողների բանաստեղծություններ: Ժողովածուում գործեր ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., «Արմավ» հրատ., 2022, 236 էջ:
32. Պապ ու տատի թոռները (պոեզիա և արձակ, Հայաստանի ու Արցախի հայ մանկագիրների սույն ժողովածուում բանաստեղծություններ ունի նաև Ա. Թարյանը): Եր., «Վան Արյան» հրատ., 2022, 148 էջ:
33. Детская литература. Серия "Современная литература стран СНГ" (ժամանակակից հայ մանկագիրների սույն ժողովածուում բանաստեղծություններ ունի նաև Ա. Թարյանը): Մոսկվա, ОГИ հրատ., 2022, 960 էջ, տպ.՝ 2400:
34. Ջութակահար ծղրիղը (բանաստեղծություններ): Եր., «Լուսակն» հրատ., 2023, 52 էջ, տպ.՝ 2000:

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Խաղաղ Դոնի բանաստեղծներ (մի մասը թարգմանել է Ա. Թարյանը): Եր., «Սովետական գրող» հրատ., 1983, 140 էջ, տպ.՝ 3000:
2. Մահթումկուլի-Ֆրագի, Հատընտիր (մի մասը թարգմանել է
3. Ա. Թարյանը): Եր., «Սովետական գրող» հրատ., 1983, 104 էջ, տպ.՝ 3000:
4. Ալեքսանդր Պուշկին, Ընտիր երկեր («Ռուս դասականների գրադարան» մատենաշարով, մի մասը թարգմանել է Ա. Թարյանը): Եր., «Սովետական գրող» հրատ., 1985, 568 էջ, տպ.՝ 50.000:
5. Սամեդ Վուրդուն, Մեր և ներշնչանք (մի մասը թարգմանել է Ա. Թարյանը): Եր., «Սովետական գրող» հրատ., 1986, 340 էջ, տպ.՝ 5000:
6. Շոթա Նիշնիանիձե, Դիմակների մնջախաղ (մի մասը թարգմանել է Ա. Թարյանը): Եր., «Խորհրդային գրող» հրատ., 1989, 108 էջ, տպ.՝ 3000:
7. Վրաց երկինք («Համաշխարհային գրականությունն պատանիների համար» մատենաշարով, մի մասը թարգմանել է Ա. Թարյանը): Եր., «Արևիկ» հրատ., 1990, 768 էջ, տպ.՝ 10.000:
8. Պեյո Յավորով, Ամպհովանու հետքերով (մի մասը թարգմանել է Ա. Թարյանը): Եր., «Նաիրի» հրատ., 1992, 160 էջ, տպ.՝ 3000:
9. Պեյո Յավորով, Բանաստեղծություններ. Վիտոշայի փեշերին, արձակ էջեր. հուշեր Յավորովի մասին (մի մասը թարգմանել է Ա. Թարյանը): Եր., «Նաիրի» հրատ., 2009:
10. Եզոպոսի և Լաֆոնտենի առակները (գիրք-թատրոն՝ հիանալի տարածապատկերներով, գրեթե ամբողջությամբ՝ Ա. Թարյանի չափածո փոխադրությամբ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2017:
11. Ում ձագուկն է, ում տնակն է (խոսող գիրք՝ կենդանիների ու թռչունների ձայներ, Ա. Թարյանի թարգմանությամբ): Եր., «Անտարես» հրատ., 2019: Մարյանա Սավկա, Ծեր Առյուծի հեքիաթը (Ա. Թարյանի թարգմանությամբ), Եր., «Անտարես» հրատ., 2022, 40 էջ, տպ.՝ 650:

ԱՆԱՀԻՏ ԹԱՐՅԱՆ

ՄԵՎ ՇՐՋԱՆ

Բանաստեղծություններ

2021

«Սև շրջան» խորագիրն է կրում անվանի բանաստեղծուհի Անահիտ Թարյանի այս նոր գիրքը, քանզի նրանում գետեղված բանաստեղծությունները, լինելով մեր հեղհեղուկ ու վիճահարույց ժամանակների, մեր դաժան և հաճախ անմարդկային իրականության, մեր ժողովրդի գոյապայքարի, ազգային խնդիրների՝ նոր հայեցակետից դիտարկման ու նորովի բացահայտման խիզախումի գեղարվեստական ազնիվ ու ճշմարիտ արտացոլումը, ակամա ստեղծում են յուրահատուկ սև շրջանի զգացողություն, սև շրջան, որին, սակայն, անպայման հաջորդելու է մեր կյանքի լուսաբացի, մեր երկրի և ժողովրդի զարթոնքի ու վերելքի սպիտակ, ասել է, թե լուսավոր և լավատեսորեն պայծառ շրջանը... Բանաստեղծուհին հոգով զգում և անվիատ հավատում է գալիք սպիտակ շրջանի լինելությանը, իսկ այդ հավատը պայծառ է, լուսավոր և վարակիչ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Իմ հոգու հունդերն ազնիվ
Սուրբ հողիդ պահ տամ, Հայաստա՛ն,
Վեր ճախրեմ որպես արծիվ,
Քեզ հաստատ գահ տամ, Հայաստա՛ն...
Ոսոխիդ աչքը հանեմ,
Սև մահվան ահ տամ, Հայաստա՛ն,
Քո սևը պատան անեմ
Եվ նրան մահ տամ, Հայաստա՛ն:

ԱՆՑՆՈՒՄ ԵՆ ՕՐԵՐԸ

Անցնում են օրերը,
Գալիս են նորերը,
Բայց ոչինչ չի փոխվում իմ շուրջը.
Խոնջանքս տեղում է,
Թախիծս նեղում է,
Չեն ջոկվում, ա՛խ, կատակն ու լուրջը:

Բոլորը խոսում են,
Բառերը հոսում են,
Չի լցվում դանայան տակառը,
Եռում են մտքերը,
Գոռում են կրքերը,
Ժամանակն ի՛նչ բարդ է ու խառը...

Ո՛ւր է այն հավատը,
Որ ծակի խուլ պատը՝
Սրտի դեմ, խղճի դեմ բարձրացած,
Քնե՛լ են հողմերը.
Թո՛ղ դ գան մեր կողմերը՝
Ցրեն այս կեղծիքը թանձրացած...

Եվ սուտը համառ է,
Ասես, իր համար է
Ժամանակն ստեղծել պարարտ հող,
Անգոր է տաղանդը,
Ծեծում է իր սանդը
Եվ հեգում ներկան՝ ուժ, դիրք ու փող...

Սգում է իմ սիրտը...
Ա խ, ուժեղն ու բիրտը
Վարում են մեր կյանքի սայլը հին.
Կանգառը որտե՞ղ է...
Եվ չափը, որ դեղ է,
Այլևս ոչ մի տեղ չունի գին...

Խեղճ ազնիվն ի՞նչ անի.
Ո՛չ այն է՝ ձայն հանի,
Ո՛չ այն է՝ իր տեղը նստի լուռ...
Դառն է, ա խ, այս դարը,
Օրենքի չոր տառը.
Որտեղի՞ց կբացվի հույսի դուռ...

Վառվում են սրտերը.
Որոտից գրվելը
Չի մաքրում թուխալերը շանթերից.
Արդեն այս ու այնտեղ
Հրդեհ է ու հեղեղ,
Երկիրն է դրդում զանգերից...

Մեծ է այս ալիքը.
Ներկան ու գալիքը
Բախվում են ցուլերի նման զույգ...

Եվ դարն այլեծուփ է,
Աստծո ունկը խուփ է,
Աշխարհն է ճոճվում ոնց հին մակույկ...

Վեճ է լույս ու մութի...
Վերջն է բիրտ ու բուփի.
Այգն է մոտ. արևն է նվերը...
Հպարտ եմ ես մարդով,
Եվ հոգիս հավատով
Բացում է իր ծալած թևերը...

ԴԱ՛Ր ԻՄ ՄԵՂՍԱՎՈՐ

Դա՛ր իմ մեղսավոր,
Դու աներաշխիք խոստո՛ւմ այն լավի,
Բարու, ազնիվի ու կատարյալի,
Որ անգոյության քառսից անդեմ
Լինելության է կոչվելու մի օր՝
Գալիքի սրտի համաչափ զարկով
Ու կանչով արյան...
Այս ի՞նչ ես արել.
Մարդիկ, ա՛խ, մարդիկ այս ի՛նչ են դառել...
Ինչքա՛ն փոխվել են, դարձել փոքրոգի,
Մի բոռ սրտի մեջ՝ մի ծո՛վ դավ ու քեն,
Այսքա՛ն մտքի մեջ՝ այսքա՛ն սրտի սով,
Այսքա՛ն մարդու մեջ՝ մարդու սուղ կարիք
Ու կարո՛տ այսքա՛ն...
Այս ի՛նչ ես արել.
Դու չես խնայել, ախր, ոչ ոքի.
Հոգիների մեջ որում ես ցանել,
Պատվաստել նրանց ծլունակ չարիք,
Որ սմբեցրել են սիրտը մարդկային,
Հոգին մարդկային, միտքը մարդկային,
Ճղճիմացրել են,
Փոքրացրել այնքա՛ն,
Որ մարդիկ խղճուկ կպել են հողին,
Գետնաքարշ կյանքի քուրձերն իրենց հին
Քո՛ իսկ աչքի դեմ

Հանել են, փռել արևին ի տես
Եվ իրենց հոգու մերկությունը խեղճ
Աշխարհին բացել...
Ինչքա՛ն, ինչքա՛ն են մարդիկ մանրացել...

.....
Դա՛ր իմ մեղսավոր,
Ես՝ կյանքում շիտակ քայլելու սովոր
Մարդ արարածս, ախր, ի՞նչ անեմ.
Ուտքերս, ասա՛, ես ինչպե՛ս դնեմ...

ԵՐԿԻՐ ԻՄ

Երկի՛ր իմ՝ իմ սո՛ւրբ ծնող,
Առանց մի ծպտուն հանելու՝
Պատրաստ եմ դառնալ ես հող՝
Իմ սրտում քեզ հաց ցանելու,
Քո կյանքի, բախտի համար՝
Զօր-գիշեր անխոնջ բանելու,
Ցավերը քո անհամար
Առնելու, ի բաց վանելու..
Պատրաստ եմ լույսը փառքիդ
Աշխարհից աշխարհ տանելու,
Երակս կապած երակիդ՝
Արյունս կաթ-կաթ քամելու...
Հավատա՛ պատրաստ եմ ես
Քո խաչին ինձ իսկ գամելու...
Միայն թե դու միշտ ապրես.
Առանց քեզ ի՞նչ եմ անելու...

ԶԱՏԻՐ ԻՐԱՐԻՑ

Եվ ի՞նչն է սնում չարի արմատը...
Որտեղի՞ց նրան այսքան թույն ու մաղձ,
Այսքան դառնություն, ոգու այսքան քաղց...

Չէ՛, խառն է... սակայն, արդյոք, ո՞ւմ մատը,
Որ ծնվում է միշտ չարը, սունկի պես,
Մեր կյանքի բնին՝ բոլորից անտես...

Ծծում է անհագ կենսավիշը մեր,
Խժռում մեր հոգին, նյարդերը բոլոր,
Մեր հյութո՞ն վ ապրում, արյա մբ՝ ամեն օր...

Եվ օրը-օրին դառնում ենք մենք կեր՝
Մի համե դ ակռատ, մի անո՞ւշ պատատ,
Չարին անկշտում, չարին անպատկառ...

Ի՞նչ է ստացվում... ե՛կ ու մի՛ ցնդիր.
Այդ մե՛նք ենք սնում չարի արմատը,
Մե՛նք ենք հանցավորն ու մե՛նք ենք վատը...

Օ՛, մա՛յր բնություն, իրենց տե՛ղը դիր
Դու լավն ու վատը, կյանքում ամե՛ն ինչ...
Եվ չարն ու բարին զատի ը իրարից...

«ԹԱՎՇՅԱ» ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ

Քայլելով ընկան ճամփա,
Բոլոր ճամփեքը փակեցին,
Քաղաքը դարձրին ճամբար.
Մարդիկ վախեցած տափեցին...
Ճառեցին զօր ու զիշեր,
Ինչքա՛ն թույն ու մաղձ թափեցին,
Ցփնեցին լարձուն սեր,
Դույլ ու կաթաայով ծափեցին...
Մերժեցին, առաջ անցան,
Միմյանց հավատն իսկ չափեցին,
Ծեր-ջահել մի մարդ դարձան,
Արքունիք և գահ ճանկեցին...
Վեր ելան քափ ու փրփուր,
Մի-մի չաղ պաշտոն չանթեցին,
Ժողովուրդն ո՞վ է՝ մի կույր,
Երկիր ու գալիք լափեցին...
Աշխարհի վերջն է, ասես,
Մեր կենաց ծառը հատեցին,
Լույս օրով, Աստծուն ի տես,

Մեզ, ավա՛ղ, դարձյալ խաբեցին...

ԿՈՒԶԵՄ՝ ՊԱՅԹԻՐ

Կուզես՝ գոռա, կուզես՝ պայթիր.
Խառնվել են չորն ու թացը,
Սատանա էլ թեկուզ պայտիր՝
Դո՛ւ ես ու քո ցամաք հացը...
Շուռ է եկել աշխարհն ամբողջ.
Նախ վերացրու հենց քո՛ րացը,
Ողջը՝ մեռած, մեռածն է ողջ.
Չի կտրվում Աստծո լացը...

Ի՞ՆՉ ՓՈՒՅԹ...

Թե ունես ամուր ոտքեր,
Կհասնես բարձր պաշտոնի,
Քայլե՛լ ես՝ վայելի՛ր, կե՛ր...
Հաստա՛տ՝ չես մնա անոթի...
Գլուխն ի՞նչ... հիմա արդեն
Ոտքե՛րն են հարզի. դու դոփիրր...
Ոտքերդ ճամփադ հարթեն՝
Դու ապրի՛ր առանց ամոթի...
Նազարի բախտն ես գտել,
Այն քեզ ամեն ինչ կարտոնի...
Գահին ես, երկրին ես տեր.
Ի՞նչ փույթ՝ նժո՞ւյզ ես, թե՞՞ պոնի...

Է՛Ն Ի՞ՆՉ ԵՐԴՈՒՄ

Մեծը փոքր է, փոքրը՝ մեծ.
Իր տեղում չէ և ոչ մեկը,
Հինն ի՛նչ արագ մոռացվեց.
Վիճարկվում է երկրի դեկը...
Ոչն այո է, այոն՝ ոչ.
Մարդն է նկուն՝ հանց եղեգը,
Է՛լ ի՞նչ երդում բարձրագոչ.
Թանձրանում է ստի մեզը...

ՊԻՏԻ ԼԻՆԵՄ

Է՛հ, ի՞նչ արած, մարդկանց համար
Մշտապես նոր պիտի լինեմ,
Ուզեմ-չուզեմ՝ ձմեռ-ամառ
Հանգստի ձոր պիտի լինեմ...
Եվ, որպեսզի չճահճանամ,
Վճիտ ու խոր պիտի լինեմ,
Հոգուս լացը զսպել ջանամ՝
Գեղգեղող լոր պիտի լինեմ...
Իմ սևը՝ ներս, ճերմակը՝ դուրս.
Արևոտ օր պիտի լինեմ,
Ինչքա՛ն ասես՝ մերկացած ուս.
Ծաղկավառ շոր պիտի լինեմ,
Կապն իր կտրած դարիս համար
Հզոր շեփոր պիտի լինեմ.
Երկրիս բախտի համար անմար
Հազա՛ր կտոր պիտի լինեմ...

ԱՅՍ ՀՈՂԸ

Այս հողը ծնել է ինձ.
Արյամբ եմ նրան ես կապված,
Իր կյանքով սնել է ինձ.
Նրա լույսով եմ ես պատված...
Ա՛խ, Աստված մի՛ արասցե.
Որ մի օր լինեմ ես խաբված...
Չե՛մ չվի ես անհասցե.
Չե՛մ լքի մայր հողն իմ ապրած...

ՇԱ՛Տ ԷԼ ԹԵ...

Զատվում է մութը լույսից՝
Արտույտի զվարթ դայլայլով...
Ամուր եմ կառչած հույսից.
Կյանքն իմն է՝ խինդ ու մռայլով...
Շա՛տ էլ թե դարն այսօր էլ

Առաջ է գնում հին սայլով.
Կարծում է, թե հզոր է
Մարդ-նչխարով ու մարդ-գայլով...

ԿԵՍԸ

Ամենուր՝ ձայն է՝ ր-ձայն է՝ ր.
Կեսն աղմուկ է ու կեսը՝ երգ,
Ամենուր՝ քայլ է՝ ր-քայլ է՝ ր.
Կեսն առաջ է ու կեսը՝ հետ...
Ամենուր՝ դաշտ է՝ ր-դաշտ է՝ ր.
Կեսը՝ խոպան ու կեսը՝ հերկ,
Ամենուր՝ փաստ է՝ ր-փաստ է՝ ր.
Կեսը՝ կոծկած ու կեսը՝ մերկ...
Ամենուր՝ մտք է՝ ր-մտք է՝ ր.
Կեսը՝ կոծոծ ու կեսը՝ բերք,
Ամենուր՝ սրտ է՝ ր-սրտ է՝ ր.
Կեսը սեր է ու կեսը՝ վերք...

Է՛Ն ԲԱՎ Է

Հոգնել եմ, Աստված՝ ծ վկա,
Մարդակերպ և բուրձ գեժերից,
Աղջկան լավ-վատ չկա,
Բայց թո՛ղ ու փախի՛ր գեշերից...
Աղարտվեց, է՛լ ի՞նչ մնաց
Մեր ավանդական ծեսերից,
Իմ կյանքը խոտոր գնաց.
Խռով եմ ես իմ կեսերից...
Երկի՛ր իմ, որքա՛ն կախվենք
Օտարի գոռոզ փեշերից,
Է՛լ բավ է, շա՛տ կուշտ ենք մենք
Սին խոստումների լեշերից...

ՍԵՎ ՇՐՋԱՆ

Գնալով՝ լույսը բացվում,
Երկնքի սևը չքվում է,

Արևն իր շողքը դաջում,
Ինձ լույս մատնեքով հպվում է...
Ո՛ւր էր, թե մի լույս բացվեք
Իմ երկրում. ցավից ճկվում է.
Տարաբախտ երկրիս կյանքի
Սև շրջանն, ավա դ, ձգվում է...

ԴԻՄԱՑԻՐ

Համբերի՛ր, լռաանում է.
Լույսի հետ գափս է հույսը,
Է՛հ, հույսն է, որ պահում է
Հոգու մեջ հավատն ու լույսը...
Դիմացի՛ր, դարը բարդ է.
Հարգի չեն արդ սերն ու հույզը...
Խփշտի՛ր դու, որ մարդ ես,
Ճշտի և ստի այս խյուսը...

ԴՈՒ Ի՞ՆՉ ՄԱՐԴ ԵՍ

Մա՛րդ, ախր, դու ի՞նչ մարդ ես.
Մածունին սև ես դու ասում,
Պարզունակ, նաև բարդ ես.
Գիտունին իսն ես դու ասում...
Խեղում ես կյանքդ խրթին.
Աստրծուն դև ես դու ասում,
Քար գցում բախտիդ գլխին.
Նեռին բարև ես դու ասում...

ՍԵՎ ՆԵՌՏ

Աճպարար խենթն այս գոռոզ
Դարձել է երկրի նոր տերը,
Քայլում է խորոզ-խորոզ
Կարծելով՝ դա՛ է իր դերը...
Ճչում է, ճամարտակում,
Ծանրացնում երկրի հին բեռը,
Մեղքերն է իր պարտակում,

Սրում է ստի իր կեռը...
Երկիրն է մատնել սովի.
Հոգ չէ՛ առա՛տ է իր կերը,
Աշխարհն էլ թո՛ղ նգովի՛
Նա նույնն է՛ թուրքի ընկերը...
Մերօրյա Սիզիֆն այս նոր
Չի հաղթահարում իր լեռը...
Երկիրն է սգի մեջ խոր.
Այստեղ իշխում է սև նեռը...

Ի՞ՆՉ ՄԱՐԴ

Մա՞ է իսկական մարդը,
Մա մի՞ թե մարդն է ճշմարիտ.
Այս պարզունակն ու բա՞րդը,
Մա, որ փորձանք է և չարիք...
Մա Աստծո արարա՞ծն է՛
Աստծո ձեռակե՞րտն անտարիք.
Դրախտից վտարվա՞ծն է,
Որ չունի ներկա ու գալիք...
Չարին է մարդը ծախել
Իր հոգին՝ որպես խաղալիք...
Աստծո հետ չունի արդեն
Է՛լ ո՛չ առնելիք, ո՛չ տալիք...

ԱՄՈՒԹ Է

Երկրումս չկա արև,
Օրերը ցուրտ ու քամոտ են,
Հիվանդ լույս, մտքեր անթև,
Կործանման շավիղն արդ մոտ է...
Ամենուր՝ խոսք ու քարոզ,
Ճառերը անհամ, անհոտ են,
Չկա փրկության փարոս.
Մեր հոգին պայթող անոթ է...
Այսքա՛ն էլ նահա՞նջ, անկո՞ւմ...
Երկինքը հայոց ամպոտ է.
Ի՞նչ են մեր գլխին սարքում,

Ե՞րբ խելքի կգան, ամո՛թ է...

ԹԱԳ ԵՎ ՎԱՐԱԿ

Քաղաքական այս վարակը
Տարածվել է ամենուրեք.
Բռնել է մեր տունն ու բակը,
Վարակվել են արու և էգ...

Բարբաջում են մեծից փոքր,
Դուրս են տալիս ինչ կարող են.
Պայթեցնելով կոկորդ, թոքեր՝
Գոռում են, որ լավ քայլող են...

Համոզված են՝ ժամն է իրենց.
Պիտի քայլեն ցուրտ ու տապին,
Մերժում են հինն ու փոքրից մեծ,
Իրենց հորն իսկ, ապուպապին...

Խոլ աղմուկ է, գաղջ է օդը.
Անհնար է շնչել ազատ,
Կորսվել է խիղճ-ամոթը,
Բարին քիչ է, իսկ չարը՝ շատ...

Հաց ու ջուր է դարձել սուտը,
Իսկ կեղծիքը՝ կյանքի օրենք,
Գահակալ են բիրտն ու բութը...
Եվ այս ճանճում ապրում ենք մենք...

Այսպես որքա՞ն կդիմանանք,
Ո՞ւր կհասնենք մեռյալ կետից,
Ինչքա՞ն արյուն դեռ պիտի տանք,
Դուրս կգա՞նք մենք Ստիքս գետից...

Քայլելո՞վ են երկիր պահում,
Գլուխն արդեն պետք չի՞ գալիս...
Ճանապարհն այդ շատ է սահուն,
Իսկ բեղ-մորուքն ի՞նչ է տալիս...

Քաղաքական վարակն այսօր
Դարձել է թունդ թագավարակ...
Է՛հ, ժամանակն ամենագոր
Դեռ կմանի հաստ ու բարակ...

Դեռ կասի իր ոչն ու այոն,
Դեռ կգատի մութը լույսից...
Մեր երկրում էլ կլինի տոն,
Եվ վախերն իմ կլքեն ինձ...

Հիմա ի՞նչ կա՝ թագ և վարակ,
Կործանում են երկունսն էլ մեզ.
Ո՞րն է որից գործում արագ՝
Աշխարհին ու Աստծուն ի տես...

ԱՐԴՅՈՔ, ՈՒՆԻ ՎԵՐՋ

Անցնում է օրը, անցնում է տարին,
Հնի հետքերով գալիս է նորը.
Նոր քար չի դրվում դրված հին քարին,
Մեղուն՝ անտեսված, հարգի է բոռը...

Ովքեր քայլել են, կատարել մի քայլ,
Առատ հունձք ունեն, կյանքն են վայելում,
Ազնիվ ոսկի՞ ես՝ կդարձնեն անփայլ,
Մա՞րդ ես՝ գայլի պես քեզ կուտեն հում-հում...

Սև-սպիտակի բաժանել մարդկանց,
Ոճիր են գործում ձեռնոցով ճերմակ...
Կյանքի սև-սպիտակ շերտերն են անանց.
Մեր սև շրջանն այս մնում է դեռ փակ...

Եվ դեգերում ենք սև շրջանի մեջ,
Խարխափում անլույս հույսի զնդանում.
Մեր այս սև շրջանն, արդյոք, ունի՞ վերջ,
Մեր տկար հավատն ո՞ւր է մեզ տանում...

ՄԻՆՉԵՎ Ո՞ՒՐ

Երկրիս օրերն այնքա՛ն գորշ են,
Այնքա՛ն հեղձուկ, անհամ, անհոտ...
Կյանքն իմ երկրում խոլ քառս է,
Բաբելոնյան խառնաշփոթ...

Խճողվել են լեզուները՝
Մարդկային ու անմարդկային...
Շա տ-շա տ են մարդ-զեռունները.
Հիմա նեոն է բազմել գահին...

Խոտորվել է ժամանակը,
Ազատ խոսքն է դրվել վանդակ...
Չիմացա՛ն մեր գենի հարգը.
Կյանքն անլույս է, բախտը խանդակ...

Քայլում ենք մենք, բայց մինչև ո՞ւր...
Կմնա՞նք մենք կյանքի թամբին,
Էդիպի պես թշվառ ու կույր
Որքա՛ն քարշ գանք բախտի ճամփին...

ՉԱՐ ՈԳԻ

Ոչ ոքի չես հավանում,
Քեզանից բացի՝ ոչ ոքի...
Բարի ես քեզ համարում,
Վարվում ես, սակայն, անհոգի...
Չես ջոկում չորն ու թացը,
Եռում ես, վառում՝ հանց շոգի...
Չի ուտվի հոգեհացդ.
Ավա՛ղ, դարձել ես չար ոգի...

Է՛Ն ԵՐԿԻՐ ՉԷ

Երկիրս էլ երկիր չէ.
Իշխանավորն է բճացել,
Օրենքի գիրը գիր չէ.

Գութն ու բարին են քչացել...
Իրար են ուտում հում-հում.
Աստծո երկյուղն է չքացել...
Իմ ցաված սիրտն է ողբում.
Աշխարհն ու մարդն են փչացել...

ՀԵ՛Յ, ԱՇԽԱ՛ՐՀ...

Հե՛յ, աշխա՛րհ, այս ո՞ւր դու հասար...
Ծովել է, փոխվել ամեն ինչ.
Հիմա ո՛չ սարն է, իրա՛վ, սար,
Ո՛չ էլ սրտերն են մաքրաջինջ...

Հիմա գին չունի երդումը,
Խոսքերն էլ սին են ու դատարկ,
Զորեղը թույլին քերթում է,
Ունենք ծակ տանիք, փուտ հատակ...

Ավազակն ազատ շրջում է,
Կալանքի տակ է արդարը,
Հայ մարդն այս երկրում մրջյուն է.
Բայց նա է կերտում այս դարը...

Իսկ երբ փորում են ոտքի տակ
Եվ հողը ծախում մաս առ մաս,
Ողջ ազգն է դառնում կուռ բանակ,
Դաս տալիս... բայց չի առնում դաս...

Հե՛յ, աշխա՛րհ, այս ո՞ւր դու հասար.
Ծովել է, փոխվել ամեն ինչ...
Ես նո՛ւյնն եմ... չե՛, չեմ բռնի զառ.
Շատն իրենց լինի, իսկ քիչն՝ ինձ...

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄՈՐԵՄԵՐԿ
Պրոֆեսոր ԱՐՄԵՆ ՉԱՐՉԵԱՆԻՆ
Կանգնած է ամբոխի դեմ
Ճշմարտությունը մորեմերկ.

Չքնա՛ դ է՛ որպէս եղեմ,
Բայց սրտում ցավ է, անբույժ վերք...
Մաքուր է ինչպէս լույսը.
Ո՛չ շպար ունի, ո՛չ էլ ներկ,
Հավատն է նրա հույսը,
Այն կյանքի հերկ է, վաղվա բերք...
Թե՛ժ կովում լույս ու մութի
Հաղթական զենք է, կենաց երգ...
Չի խաբվի ոսկե կուտին
Ճշմարտությունը մորեմերկ...

ՉԻ ՎԵՐՋԱՆՈՒՄ

Մեր կյանքն իր այս սև շրջանում՝
Թառափի սև ձուղպահատիկ.
Նրա սաղմն է այնտեղ շնչում,
Տրոփում է սրտի պէս պիրկ...

Եթե նրա բախտը բերի,
Հասունանա կամաց-կամաց,
Չի վերածվի ոմանց կերի,
Դուրս կլողա, կելնի ի բաց...

Մեր կյանքն, արդյոք, կյանք կդառնա՞,
Դուրս կգա՞ այս սև շրջանից,
Քիչ-քիչ երկի՞նք կհամբառնա,
Դուրս կպրծնի՞ մահվան ճանկից...

Սև շրջանից երբ դուրս պրծնի,
Մուտք կգործի ճերմակ շրջան.
Լույսերի մեջ, հո՛, չի՛ հրճվի
Եվ կժպտա՛ որպէս մարջան...

Մեր կյանքն իր այս սև շրջանում՝
Թառափի սև ձուղպահատիկ.
Այս շրջանն էլ չի վերջանում,
Տանջում է մեզ բյուրապատիկ...

ԵՂԵԳԻ ՆՄԱՆ

Եղեգի նման ճկվեմ,
Բայց չկոտրվեմ այս կյանքում,
Հողմերը գան ու չքվեն,
Ես մնամ անկոր, միշտ կանգուն...
Սրնգեմ եղեգի պես,
Խաղաղվեն հոգիներն անքուն,
Հանց եղեգ՝ լինեմ միշտ հեզ,
Որպես մարդ՝ չունենամ անկում...

... ՈՒ ԱՆՑԻՐ

Թե ճամփիդ ելնի մեծ գետ՝
Համարձակ մտի՛ր ու անցի՛ր,
Հիմա՛ րն է վիճում քեզ հետ.
Վերջակետ դու դի՛ր ու անցի՛ր...
Դու չարին հոգիդ մի՛ բաց.
Ճամփադ շուտ թեքի՛ր ու անցի՛ր...
Երբ մա՛րդն է անաղուհաց՝
Դու միայն թքի՛ր ու անցի՛ր...

ՔԻՉ ՄՆԱՑ

Դժվա՞ր է, ոչի՛նչ... Ճամփադ
Դու մի՛ թող թերի, քիչ մնաց,
Առաջ ընթացիր անպարտ,
Մի՛ դարձիր գերի, քիչ մնաց...
Տոկա՞՛ չար բախտը գլխիդ
Ինչ էլ որ բերի. քիչ մնաց,
Մի՛ խաբվիր խոսքին հտպիտ,
Ոսկեկուտ կերին. քիչ մնաց...
Մարդկանց հանդեպ մնա՛ մարդ.
Նրանց միշտ ների՛ր. քիչ մնաց,
Կյանք է՝ մե՛կ լավ ու մե՛կ վատ,
Քիչ էլ համբերի՛ր, քիչ մնաց...

ՀԱՅՏՆԻ Է

Հայտնի է՝ ազնիվ մարտում
Հաղթում է միշտ էլ ուժեղը,
Ցորենի հասուն արտում
Իր մեծ դերն ունի և ծեղը...
Բայց հաճախ մեջտեղ գալիս,
Իր «եսն» է պնդում մժեղը,
Խառնում է, իրար տալիս
Այս կյանքի մզլած մղեղը...

ՄԱ ՄԵՐ ԿՌԻՎՆ Է

Գնո՛ւմ ենք դարձյալ... Ազգովի գնում ենք,
Գնում ենք մենք թեժ առաջնագիծ.
Մեր և՛ կյանքը, և՛ գլուխը դնում ենք՝
Պահպանելու մեր պատիվն անբիծ...

Մա մեր կռիվն է, մեր մեծ գոյամարտը,
Մեր պատերազմը Հայրենական.
Մեր արժեքներն են Հայրենիքն ու Մարդը,
Մենք՝ թշնամու դեմ պայթող ական...

Մեր թշնամին՝ ի՞նչ... վերստին նույն թուրքն է, Ցեղասպան թուրքն է
արյունարբու...
Հե՛յ, աշխա՛րհ, թուրքը ճակատիդ սև թուրքն է, Մարդկության թուրքը... ո՞ւմ եք
խաբում...

Մա մեր կռիվն է. գնում ենք մենք նորից՝
Պաշտպանելու մեր հող-հայրենին.
Ով իր գեներն ազնիվ ժառանգել է հորից,
Նա մեզ հետ է միշտ, բարձր է ոգին...

Մա նոր Սվարայր, Մարդարապատ է նոր.
Մեր հողից ո՞ւր ենք մենք գաղթելու...
Գնում ենք կռվի. մեր հավատն է հզոր,
Մենք կռվելո՛ւ ենք և հաղթելո՛ւ...

ՇԱ՛Տ ԷՐ ՍՏՈՐ

Կռիվ էր՝ նենգ ու դաժան.
Առաջին օրից խաբեցին...
Մարդկային կյանքն էր էժան.
Ծովի չափ արյուն թափեցին...
Սուտը՝ շատ, ճշտի սով էր.
Մեր խելքը մի լավ չափեցին,
Ստի դեմն առնողն ո՞վ էր.
Քունջ ու պուճախում տափեցին...
Մեր տղերքն առյուծասիրտ
Թուրքին շան նման թակեցին,
Աշխարհում «քաղաքակիրթ»
Ելան և թուրքին ծափեցին...
Հաղթո՞ղ է պարտվողն այսօր.
Մեր բախտի ճամփան փակեցին...
Աշխարհը շա՛տ էր ստոր.
Աչք փակեց, և մեզ լափեցին...

ԻՄ ՏԵՂՆ ԱՅՆՏԵՂ Է

Առաջնագծում տեղս դատարկ է.
Բա՛, որ թշնամին նկատի՞ հանկարծ...
Այս միտքը հոգիս պայթեցնող արկ է,
Որտեղ դեռ շատ կան մոխիրներ հանգած...

Տեղս դատարկ է առաջնագծում.
Ճի՛շտ է՝ այնտեղ են մեր զինվորները,
Բայց պակասում է այդ պիրկ բռունցքում
Մեկը մատներից. չի կրում բեռը...

Այդ ես եմ, ավա՛ղ, պակասող մատը,
Որը միայնակ՝ անգոր է ու խեղճ,
Առանց ինձ մերոնք չեն շահի մարտը,
Եվ պատերազմը կերկարի մեր մեջ...

Առանց ինձ հաղթող բռունցք չենք դառնա
Եվ չենք պահի մեր առաջնագիծը,
Մենք տանուլ կտանք կռիվն այս խառնակ՝

Սևացնելով մեր պատիվն ու խիղճը...

Կռիվ եմ գնում եղբայրներիս պես,
Ուր կյանքի-մահվան վիճակ են գցում...
Թուրքի աչքերը հանող մատն եմ ես.
Իմ տեղն այնտեղ է՝ առաջնագծում...

ՀԵՏԵՎԻՑ

Ի՛նչ լավ է՝ հեղեղն անցավ...
Բայց ավեր թողեց հետևից,
Թվաց, թե եղավ-պրծավ՝
Բյուր ցավեր թողեց հետևից...
Կործանեց պատվար ու հիմք՝
Մութ դավեր թողեց հետևից,
Դառնացրեց հոգի ու քիմք՝
Սև մահեր թողեց հետևից...

ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կովից տուն դարձած զինվորին ջահել
Բռնել են, տարել միտինգի վայրից.
Եվ թե որքան են կալանված պահել,
Որքան են տանջել՝ դեռ հայտնի չէ ինձ...

Միայն հայտնի է՝ զինվորն այդ հերոս
Արյամբ պահել է հայրենիք ու հող,
Երկիրն է փրկել թուրքից բարբարոս
Եվ չի տենչացել ո՛չ պաշտոն, ո՛չ փող...

Իսկ այսօր ոմն մի մորուքավոր
Հարցաքննում է զինվորին մեր քաջ.
- Իմացի՛ր, ջահել լ, չես տեսնի լավ օր,
Եթե չբացես հոգիդ մեր առաջ...

Ի՞նչ ունես մեր դեմ... օրերին այս թեժ
Որտե՞ղ ես եղել, խոսի՛ր, ա՛յ անբեղ...
- Որտեղ եմ եղե՞լ՝ հիմա կասեմ քեզ.

Առաջնագծո՛ւմ... իսկ դո՞ւ, դո՞ւ ` որտե՛ղ...

ՆՈՒՅՆ ՄԵՌՅԱԼ ԿԵՏՈՒՄ

Երկիրս այսօր ճերմակեց լրիվ.
Վշտի՛ ց էր, ցավի՛ ց... ինչի՛ ց էր սարսել...
Փորձում էր սանրել մտքերը խոփվ
Եվ այլոց եփած հին ճաշը մարսել...

Չյուն էր փաթիլվել ողջ գիշերն ի լույս,
Հանց բամբակ դրվել մեր խոցված հողին,
Քամին բաց վերքն էր լիզում շատ զգույշ.
Թուրքի գեղարդը խրված էր կողին...

Արար աշխարհում երկիրս որք է.
Չկա ոչ մի սիրտ՝ իր ցավը կիսող,
Արդար երկիրս աշխարհին խորթ է.
Կա՛ մ կա, կա՛ մ չկա... ի՞նչ է՝ մի թիզ հող...

Բայց այդ մի թիզ հողն արժե մի աշխարհ,
Կուռ ադամանդ է՝ դարերում հղկված,
Կենաց բնօրրան և հինգերորդ տարր,
Աշխարհին պարզված սուրբ աղ է ու հաց...

Իսկ այսօր, ավա՛ դ, հողս՝ վիրավոր,
Երկիրս՝ տկար և արյունաքամ...
Հայտնվել ենք մենք փոսի մեջ այս խոր,
Փորձում ենք դուրս գալ՝ լարումով անկամ...

Դեռ գտնվում ենք նույն մեռյալ կետում,
Ե՞րբ պիտի մթնում մի լույս հուրհրա...
Աստված իր ճերմակ մորուքն է փետում
Եվ բո՛ւր-բո՛ւր թափում աշխարհի վրա...

ԻՆՉՊԵ՛Մ ԴԻՄԱՆԱՄ

Փակվել են մռայլ տանը.
Աշխարհից ես ի՞նդ իմանամ...

Լավ է իմ փորձած թանը.
Նոր մածուն, բայց թե հին աման...
Չգտա ես մի տաք սիրտ.
Ո՞ւմ առջև- սիրտու ես բանամ...
Դե՛, ասեք, իսկոք մարդիկ,
Այս կյանքին ինչպե՞ս դիմանամ...

ՔԻՉ ԱՌ ՔԻՉ

Ի՛նչ ծանր է ապրելն այսպես.
Կշռում ես, հաշվում քիչ առ քիչ,
Սև սրտով ինչքա՞ն կապրես.
Հոգիդ ես հաշվում քիչ առ քիչ...
Շագրենի կաշվի նման
Կուչ գալիս, քաշվում քիչ առ քիչ,
Մանրանալ... այն էլ այդքա՞ն.
Քո կյանքն է մաշվում քիչ առ քիչ...

ՈՒԶԱԾՍ Ի՞ՆՉ Է

Ինձ ասե՛ք, բարի՛ մարդիկ,
Ուզածս ի՞նչ է՝ շա՞տ բան է.
Միշտ լինել լույսի մարտիկ,
Ասել՝ սա մածուն, սա թան է...
Խնկարկել բարուն, լավին,
Շա՛տ էլ թե այս կյանքն էժան է.
Չտրվել չարի դավին.
Հավատը սիրո հեսան է...

Ի՛ՆՉ ՕՐԻ ՀԱՍԱՆՔ

Ինչ կուգես՝ արա, մե՛կ է.
Էն գլխից ծուռ է ատաղձը,
Ատամը մանկան թեք է.
Դու գլխին շա՛ղ տուր աղանձը...
Ամեն ինչ ձև է հիմա.
Ո՞ւմ են պետք հոգին ու անձը,
Խե՛ղճ Պեգաս... անթև, է նա.

Թամբելեն, դրել պիրկ սանձը..
Ի՛նչ օրի հասանք, Տե՛ր իմ,
Աշխարհն է տիրել նախանձը...
Տնքում է թախիժն իմ հին.
Սրտերում շատ է սև մաղձը...

ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՐ

Շատ կուշտ ենք արդեն, եղբա՛յր,
Քո եփած ճաշից... դո՛ւ դատիր.
Պաշտոնի եկար-չեկար
Դարձար համար մեկ դավադիր...
Ուրացար երկիր ու հող
Հայ թուրքդ՝ ստոր և գազիր,
Քառս է հիմա անշող.
Լույսն ու խավարը դու գատիր...
Ա՛յ հայրենադավ, ա՛յ խենթ,
Կարո՞ղ ես՝ ձեռքդ խղճի՛ դ դիր
Եվ խոստովանի՛ր թուրքի հետ
Այդ դո՞ւ չես կնքել դազագիր...

ՉԱՐԻ ԶԻՆՎՈՐԸ

Չես տեսնո՞ւմ՝ ո՛ւր ես հասել...
Դրանից այն կողմ տեղ չկա.
Կաշի ես դեմքիդ քաշել,
Թունոտ ես. օձն իսկ մոտ չի գա...
Անեծքդ չես ինայում
Աշխարհին՝ ձայնով քո լացկան...
Ա՛խ, նեռն է քեզ հմայում.
Չարի զինվորն էս դու վարձկան...

ՀՕԴՍ ԿՑՆԴԻ

Այնպես է կպած գահին՝
Չես քերի նրան սուր բահով,
Տրված իր փառքին, շահին՝
Ապրում է տվյալ սուտ պահով...

Երկիրն իսկ ծախեց նեռն այս,
Հանձնեց հայրենիք, նախնյաց հող...
Հանցանքի ծանր բեռն այս
Չի մարի թեկուզ իր մահով...
Չգիտի նեռն այս, սակայն,
Չի կարող ապրել ապահով.
Իր համար ի՛նքն է ական,
Հոդս կցնդի իր գահով...

ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՏԺԵՆՔ
Ի՞նչ անեմ ես այս հավիին.
Խալխի դռանն է ձու ածում...
Ի՞նչ ասեմ ես այս հային.
Թուրքի ձեռքին է ջուր ածում...

Իր ազգն ու ցեղը թողած՝
Ոտքերն է պաշում ոտխի,
Պատիվն ու խիղճը թաղած՝
Վաղուց անցել է փորսողի...

Սողում է, քծնում չարին.
Վախի՞ ց է, թե՞ իր բնույթից...
Մեր բախտն է առել քարին.
Մեռնում ենք չարի սև թույնից...

Ո՞ւր գնանք, ո՞ւմ բողոքենք,
Ո՞ւմ առջև, բացենք մեր սիրտը,
Այդ կացնի կոթը մե՞նք ենք.
Մեզ տապալում է այդ բիրտը...

Չարի դեմն ինչպե՞ս առնենք
Եվ ինչպե՞ս պատմենք թուրք-հային.
Բռնում են, մորթում անխելք՝
Դրսում ձու ածող բուրձ հավիին...

ՈՉԻՆՉ ԷԼ ՉԻ՞ ԵՂԵԼ

Գիշերը պայթել է փոթորիկ.
Քանդել է թե՛ դոյակ, թե՛ քույիկ,
Ջարդել է, տապալել ծառ ու սյուն,
Ավերել ճանապարհ, բեկել հուն,
Մի ամբողջ քաղաք է հեղեղել...
Բայց, կարծես, ոչինչ էլ չի եղել...

Այս խենթն էլ մտել է ասպարեզ՝
Այս հոգով գաճաճը թիզ ու կես,
Ծախել է մեր երկիր-հայրենին,
Ուրացել հավատն ու մայրենին,
Մեր որդոց սուրբ արյունն է հեղել...
Խնդում է՝ ոչինչ էլ չի եղել...

Աշխարհը նայում է անտարբեր.
Նրան՝ ի՞նչ... տերո՞վ էս, թե՞ անտեր...
Ուժեղի մեջքին է կանգնում միշտ,
Է՛հ, թքա՛ծ սխա՞լ էս կամ թե՛ ճիշտ,
Պատրաստ է ն՛ դաղել, ն՛ դեղել,
Ե՛վ կարծել՝ ոչինչ էլ չի եղել...

Ես հիմա խորհում եմ շփոթված.
Մեր առջև, տաշտակն է այն կոտրած,
Դոփում են տեղում և քայլում հետ.
Հետընթացն այս չունի՞ վերջակետ...
Մեր բախտն իր կյանքի հունն է շեղել,
Բայց, կարծես, ոչինչ էլ չի եղել...

ՉԱՐՆ ԱՅԴ ԴԱՎԱՃԱՆ

Թագավարակ է ամբողջ աշխարհում,
Ամբողջ երկրումս թագակոփվ է.
Թագ ունեցողը իր գահն է պահում,
Կյանքն այստեղ, ավա՛ դ, խառն ու խոփվ է...

Երկրիս երկնքում սև-մութ թուխալեր են.
Ամեն պահ կռվի դիրի՞դ է, որոտ...
Չարն իր չարյաց հետ թուրքին ուխտել է

Երկիրս գոհ տալ նեռին այդ արնոտ...

Մոռանո՞ւմ է նա՝ չարն այդ դավաճան,
Որ հիշողությունն ժողովուրդն ունի,
Որ պատմությունը չի ների նրան.
Կարձանագրի փաստն այդ անկումի...

Գիտակցո՞ւմ է նա՝ դավաճանն այդ պիղծ,
Որ սև խարան է ճակատին կրում,
Որ չի ազատվի Աստծո անեծքից.
Դատավճիռն իր հենց ի՛նքն է գրում...

Տարիներ կանցնեն և կանցնեն դարեր,
Սերունդներ կգան, կգնան հերթով...
Թագեր կթռնեն, կփլվեն գահեր,
Երկիրս, սակայն, կմնա վերքով...

ՎԱԽԵՆՈ՞ՒՄ ԵՔ

Հոգիս ցավից մթնդել է,
Սևակնել է բախտը հայոց,
Սիրտս գինու պես թնդել է.
Երկրիս ղեկին նստել է օձ...

Գործերը՝ չար, ընթացքը՝ ծուռ...
Ո՞ւր է սողում օձն այս թունոտ.
Քարշ է տալիս մեզ մութ ծակուռ,
Ուր ոչ թե հաց, ուտում են խոտ...

Բայց մենք լուռ ենք ու պապանձված.
Ինչո՞ւ... ախր, մարդ ենք ասուն...
Քար էլ աղան գլխին մեր բաց՝
Մենք, քար կտրած, բառ չենք ասում...

Վախենո՞ւմ ենք... սակայն ումի՞ց...
Մեր տաքացրած օձի՞ց այդ նենգ,
Այդ թուրք ոսոխ արնախումի՞ց,
Մահի՞ց, կյանքի՞ց... չէ՛, դա մենք չենք...

Այս թմբիրից մենք դուրս կգանք,
Կջախջախենք գլուխն օձի,
Աշխարհն ու մեզ լավ թափ կտանք,
Եվ թո՛ղ թուրքը բախտն իր կոծի...

Ո՛Վ ՄԱՐԴ

Ո՛վ մարդ, այս կյանքում դու մի քիչ՝
Աստծո տվածով գոհացիր,
Քեզ զգա մարդկանց բախտակից.
Ուրիշից բախտ մի՛ գողացիր...
Թե մի օր ընդվզես հոգով,
Չարի՛ դեմ դու լոկ խոյացիր...
Կյանքում ամրացիր դու ոգով.
Մարդ մեռիր՝ գերմարդ գոյացիր...

ԲԱՆ ՉԻ ՓՈԽՎԻ

Աշխարհում բան չի փոխվի՝
Որքան էլ նստեմ, մտածեմ.
Այս կյանքն է բարձիթողի.
Ես ինչպե՞ս արյուն չլացեմ...
Ով եկավ՝ լափեց, գնաց,
Մարդիկ՝ ի՞նչ... թո՛ղ որ արածեն...
Նեռն, ավա՛ղ, հաստատ մնաց.
Ես նրան ինչպե՞ս հալածեմ...

ԻՆՉՊԵ՛Ս

Աշխարհի դեմ այս խելառ
Ի՞նչ կարող եմ անել, ասա՛,
Խառնվել են գայլ ու գառ.
Ինչպե՞ս գլուխ հանել, ասա՛ ...
Ամեն ինչ գորշ է, ճղճիմ.
Ճահճում ինչպե՞ս բանել, ասա՛,
Տե՛ր, թողել եմ քո խղճին.
Իսչն այս ինչպե՞ս տանել, ասա՛ ...

ՀՈԳՆԵԼ ԵՄ

Հոգնել եմ խոսքից ճապաղ.
Ձևը՝ շատ, միտքն է խիստ զիջում,
Բառերն են թափվում պաղ-պաղ.
Իմաստակում են ու վիճում...
Խոսքերն այդ ունայնամիտ
Ճշմարտի կայծն են լոկ շիջում.
Օրենքը դարձրել են հիթ՝
Օրենքի հե՛րն են անիծում...

ԲԱՐԴ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐ

Ա՛յ քեզ բարդ ժամանակնե՛ր...
Ինչո՞ւ են ուտում իրար միս...
Թշնամի բյուր բանակներ.
Ե՛վ սպանում են, ն՛ լալիս...
Մարդուն կյանքն ի՛նչ է անում.
Մարդուց մարդահոտ չի գալիս.
Թե աշխարհն ո՞ւր է տանում՝
Դարն իրեն հաշիվ չի տալիս...

ՉԷ՛, ԿԱՆՑՆԻ

Մեր կյանքը սևով պատվեց.
Սկավեց, ավա՛ դ, սև շրջան...
Մեր լույսը մութով հատվեց.
Լայն ճամփան դարձավ նեղ կաճան...
Ամեն ինչ գնաց վատին.
Մեր գործերն անվերջ լրջացան,
Կույրի պես դիպանք պատին,
Եվ մարդիկ ցավից մնջացան...
Գլխներին քար էլ աղաս,
Քարի պես մունջ են՝ քար-արձան,
Անտարբեր, ցավից անմաս.
Այս ե՞րբ անսիրտ ու պաղ դարձան...
Դա մե՞նք ենք... նման չենք մեզ.

Այսքան էլ մենք մեզ անարժան...
Սև շրջանն այս աներես
Չի՛ անցնում... պատիժ է դաժան...
Բայց որքա՛ն պիտի մնա.
Չէ՛, կանցնի... կգա նոր շրջան,
Կցուլա լույսը նրա,
Կժպտա՛ որպես լալ-մարջան...

ՄԱՐԴ-ՀՐԵՇԸ

Հրեշը պատերազմի
Զարթնել է ուզում ամեն պահ,
Հնչեցնել շեփոր ռազմի,
Տարածել ավեր, նախճիր, մահ...
Մարդ-հրեշն այդ հրեշից
Չի սարսում, չունի ոչ մի ահ.
Նա է, որ մահվան լեշից
Կորզում է ոսկի, հող ու գահ...

ԱՇԽԱՐՀՆ Ի՞ՆՉ...

Երեկ է նստակյաց դառել
Բարբարոս, քոչվոր այս ցեղը.
Քրտինքը դեռ չի սառել,
Դեռ թաց է սմբակի ցեխը...
Բայց այսօր հոխորտում է,
Մեզ վրա ցնցում իր բեղը.
Բուժ գլխում դեռ հորդում է
Տափաստանի սև հեղեղը...
Չի ուզում մեր ապրելն իսկ
Մեր բնօրրանում՝ այս ծեղը.
Արյունառու շուն այս ամբարիշտ
Փորձում է գցել մեզ նեղը...
Աշխարհն է նայում անփույթ.
Նրան ի՞նչ մեղավոր-անմեղը...
Ո՛չ պատիվ ունի, ո՛չ գույթ.
Չարին չի՛ դնում իր տեղը...

ՄԵՐ ՑԱՎԸ ՉԱՓԵՑ

Քացախի պես պճպճաց,
Իր ժահրը մեր գլխին թափեց,
Թույնի հին տիկ էր փչած.
Այդ ո՞վ բերանը թույլ կապեց...
Ինքն իրեն եռաց ներսից,
Եփ եկավ, ճչաց ու ծափեց,
Փրփրոտեց ինքն իր հերսից,
Մեր ջիղ ու նյարդերը լափեց...
Կարո՞տ մնացինք լավին.
Բախտն այս հարցում էլ մեզ խաբեց...
Կյանքը դաշնակցեց դավին.
Իր դավով մեր ցավը չափեց...

ԻՆՉՈ՞Ւ ԵՄ ՎԱԽԵՆՈՒՄ, ԱՇԽԱ՛ՐՀ

Ինչի՞ց ես զգուշանում,
Ինչո՞ւ ես վախենում, աշխա՛րհ,
Թուրքն ինչպիսին էր հնում՝
Այսօր էլ նույնն է, նույնն է հար...
Նույն ոճրագործն է անսիրտ,
Նույն բարբարոս ազգն անկատար,
Նույն մարդակեր նեռն է բիրտ,
Նույն արնոտ ճամփան անխաթար...
Քեզ կուրացրել է ոսկին՝
Թուրքի խղճի պես սև, աշխա՛րհ,
Տրված բոզ դարիդ հոսքին՝
Չես բռնում այդ թաթն անարդար...

ԽԱՐԱՆ Է ՄԱ

Քարանձավից դուրս է եկել
Նրա վայրի բնակիչը.
Դեռ չգիտի կարգին հեգել,
Բայց ջոկում է շատն ու քիչը.
Թաթն է մեկնում մեծ պատառին
Նա՛ մարդկության անարգ բիճը,

Չտաս՝ հում-հում կպատահի,
Եվ չի տանջի չեղած խիղճը...
Հեզ մարդկության սեզ ճակատի
Խարա՛նն է սա, ո՛չ թե բիծը.
Իր վիժվածքին, սակայն, կատի՞...
Խորանո՛ւմ է իմ կսկիծը...

ԹՈՒՐՔԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ
Անհող, անարմատ, քոչվոր ցեղախումբ,
Որ մի օր իջավ պատմության մեծ բեմ
Եվ ասելությամբ չար ու անհագուրդ
Ելավ մարդկության, արդարության դեմ...

Արյունով գրված մի մութ պատմություն
Եվ ստի վրա հիմնված երկիր,
Անիրավությամբ սարքված պետություն.
Դրա կեղծիքից, Աստվա ծ իմ, փրկի՛ր...

Աթարից սերված ոմն Աթաթությունք
Չափեց ու ձևեց հայրենիքն այլոց,
Վաստակեց միայն բյուր անեծք ու թուք
Եվ հավերժ մնաց մեղքի տակ հայոց...

Ցեղասպանություն գործած մի բութ ցեղ՝
Հայրենագրկված հայերի հողում...
Անբույժ վարակ է թուրքը ամեն տեղ.
Արյան վրեժից հենց ինքն է դողում...

Շինծու, թլպատված, արնոտ պատմություն
Եվ ոճրագործ թուրք... է՛հ, թո՛ղ հուսա նա...
Մե՛կ է՛ կա՛ ոճիր, կա՛ ն հատուցում.
Պատմության դատը, չէ՛, չի ուշանա...

ՉԻ ՄՈՌԱՑՎԻ
Որքան էլ որ կյանքը փոխվի՝
Նույն գորտն է և նույն ճահիճը,

Որքան էլ որ սիրով ցողվի՝
Նույն սեքսն է և նույն մահիճը...
Թեկուզ քաշեն թույնն էլ նրանց՝
Նույն օձն է և նույն կարիճը...
Չի՛ մոռացվի հազար դար անց՝
Նույն զոհն է և նույն դահիճը...

ԱՐԴԱՐ ՉԷ

Նորից՝ մի նոր մահ, նոր բոթ.
Աշխատ րի իմ, այս ո՞ւր դու հասար...
Ջահել էր, զվարթ, անհոգ...
Մոր կանչին գոնե Տերն անսար...
Մինն ո՞ւյն է՝ ջահել, թե ծեր.
Այստե՞ղ են աչքիդ հավասար...
Քո կշեռքն արդար չէ, Տե՛ր,
Ջահել կյանքն արժե բյուր հազար...

ՑԱՎԻՑ ԲԱՑԻ

Ո՞վ ասաց, թե ինչ լինում է՝
Մեռնողին է լինում միայն.
Մեռնողին՝ ի՞նչ... ով մնում է՝
Ցավի ցեցն է ուտում նրան...
Մեծ եղեռնը վերապրածի
Հոգի՛ն մտիր ու քննի՛ր այն.
Կտեսնես, որ, ցավից բացի,
Ո՛րդն է խժռում հիշողության...

ՀԱՅ ԿԻՆ ԵՄ

Ես կին եմ՝ խղճից շատ թույլ,
Տերն ինձ տվել է սիրտ և խելք.
Չարության ոչ մի նշույլ
Իմ հոգում տեղ չունի երբեք...
Կյանքումս գուր է որոնել
Իմ սիրող սիրտը հոգնաբեկ.
Մըջուն իսկ չեմ տրորել,

Հուզվել եմ, արտասվել մեկ-մեկ...
Հայ կին եմ՝ օջախ և տուն,
Անչափ գթոտ է սիրտն իմ հեգ...
Բայց թուրքի հանդեպ արնախում
Իմ ձեռքը չի՝ դողա երբեք...

ԻՄ ՀՈՂՆ Է ԲԱՆՏՎԱԾ

Ծաղկունք ու կյանք է այստեղ.
Գարունը վաղուց տանտեր է...
Ձյունն մի ճերմակ պաստեղ
Իմ այգուց մի թիզ բանտել է...
Ձյունն ի՞նչ է... արև կանի...
Իմ հո՞ղն է բանտված... անտեր է.
Հրեշն այն յոթ գլխանի
Ճամփա ու կամուրջ քանդել է...
Չգիտեմ՝ սա բա՞խտ է չար.
Որ մեզ ձիգ դարեր շանթել է...
Իսկ Աստված կանգնել անճար,
Ձեռքերն իր մեջքին կանթել է...

ԻՆՉՊԵ՞Ս ԵՎ Ե՞ՐԲ

Չգիտեմ՝ ինչպե՞ս և ե՞րբ
Թուրքը իր տեղը կդրվի. Գազանին այդ մարդակերպ
Ե՞րբ մի ճիշտ պատիժ կտրվի...
Թե թողնեն ձեռքերն արձակ
Աշխարհն արյան մեջ կխրվի...
Տե՛ր, մի՛ թող չարը տա ձագ.
Չարի արմա տը կտրվի...

Է՛Ն Ի՞ՆՉ Է ՊԵՏՔ

Աշխարհի ա՞չքն ենք հանել,
Որ մի աչքով է նայում մեզ...
Չենք սիրել գլուխ տանել,
Լինել թուրքի պես աներես...
Մենք մեզնով կանգնել ոտքի

Եվ գորացել ենք Մասսի պես,
Չենք գրկել մենք ոչ ոքի.
Փրկել ենք, գրկել սիրակեզ,
Արարել վեհն ու բարին՝
Մեր իսկ հանճարով իրատես,
Է՛լ ի՞նչ է պետք աշխարհին,
Որ երկո՛ւ աչքով տեսնի մեզ...

ՀՈԳԻՍ ՀԱՎԱՏՈՒՄ Է

Եվ ո՞վ է, սակայն, որ մեզ
Ատելով ատում է կյանքում.
Մարդաչնման մի ցեղ,
Որ միայն լափում է կյանքում.
Լափում մեր ինչքն ու հողը,
Աշխարհին խաբում է կյանքում.
Աշխարհում մեր ոսոխը
Մեզ լափում, ծափում է կյանքում...
Աշխարհին թլպատում է.
Խեղճ աշխարհ... տափում է կյանքում...
Բայց հոգիս հավատում է,
Որ Աստված դատում է կյանքում...

ԱԶՆԻՎ ՑՈՐԵՆ

Մենք ազնիվ ցորեն էինք՝
Աշխարհի ցանքսի սերմացու,
Բայց եղավ մեծ արհավիրք.
Խորշակը խփեց մահացու...
Եվ սփռվեցինք մենք լուռ,
Աշխարհում գտանք տարածում.
Չուզեցինք կորչել իզուր
Նենգ թուրքի ջարդի աղացում...
Ցրվեցինք հատի կ-հատի կ,
Աղ դարձանք աշխարհի հացում...
Չաճեցինք բազմապատիկ.
Հիմա մի բուռ ենք, մի ածու...
Մենք ազնիվ ցորեն ենք հար.

Ժեռ քարին էլ ենք մենք աճում...
Հանճարեղ մեր հացն արդար
Աշխարհն է հիմա աղաչում...

ԽՈՍՔԸ

Մեր գենքը պահենք միշտ սուր,
Չխաբվենք խոսքին ոտխի.
Մեր նախնյաց խոսքն է հզոր,
Ոչ թե՛ վայրահաչ խոսողի...
Թուրքն էլի մի՛շտ նույն թուրքն է.
Թողնենք՝ մեզ նորի՞ց հռչոտի...
Մարդկության անբույժ թուրքն է.
Խոսքն ի՞նչ է խիղճը քոստոի...

ԱՅՍ Ի՞ՆՉ ԴԱՐ Է

Այսպես էլ բա՛ն կլինի.
Ուր գնաս՝ ոտքիդ տակ քար է,
Աշխարհը մեղքով է լի.
Ժխտումը, է՛հ, խաղ ու պար է...
Խոտոր է կյանքիդ ճամփան,
Երդումը սոսկ դատարկ բառ է,
Հարզի է մարդը անբան.
Փո՛ւս աշխարհ, ա՛խ, այս ի՞նչ դար է...

Ո՛ՒՐ ԷՐ, ԹԵ...

Ինչպե՞ս մարդ կոչես նրան,
Որն աղ է ցանում բաց վերքիդ,
Պեղում քո տակն ու վրան,
Որոմ է խառնում թաց հերկիդ...
Խեղդվես՝ ջուր չի տա մի պուտ,
Բայց աչքն է տնկած միշտ ձեռքիդ...
Ո՛ւր էր, թե նախանձն այդ բուրթ
Չդիպչեր հոգուդ ու երզիդ...

ՍՈՒՏԸ

Մերկանդամ ծառը ցրտից
Դողում է լարից ավելի...
Պարզ ու բաց հոգիս ստից
Մրսում է ծառից ավելի.
Սուտն այդ հարզի է բարձրում՝
Օրենքի բառից ավելի,
Ճշտի՛ն են սուտը բարձում,
Որ տանի դարից ավելի...

ՈՉ ՈՔ

Ով ելավ՝ ինձ այպանեց
Եվ ասաց՝ մեծ է սխալս...
Մրցակցիս նա փայփայեց
Նկատեց միայն սողալս...
Չնայեց ներսս ոչ ոք,
Չտեսավ հոգիս, ծխալս...
Մնացի դարձյալ անօգ.
Խեղդեցի անգամ ծվալս...

ԱՎԱ՛Ղ

Եվս մի տարի անցավ,
Եվ շա տ-շա տ ջրեր հոսեցին...
Վերքն իմ չբուժվեց անցավ.
Իմ մեջ նոր ձայներ խոսեցին...
Թոշնեց ծաղկունքս շատ վաղ.
Այլ բաներ մարդկանց հուզեցին,
Ցավից խենթացա... ավա դ,
Արցո լնքս տեսնել չուզեցին...

ՄԱՐԴ-ԳԱԶԱՆ

Աշխարհի վե՞րջն է եկել.
Պատերազմ, տեռոր, երկրաշարժ...
Դեռ անվարժ՝ կարգին հեզել,
Մարդն սպանում է այնքա՛ն վարժ...

Ո՞ւր մնաց պատգամն Աստծո,
Հե՞տ շրջվեց կյանքը հարավագ...
Նեռին է դա լոկ հաճո.
- Կա՛նգ առ, մա՛րդ-գազան դարասագ...

ՈՒԶՈՒՄ ԵՍ...

Ո՞ր մեկի ձեռքը բռնես.
Ուտում են ուղտը փալանով,
Կզնեն Աստծուն և քեզ
Հենց իրենց ալան-թալանով...
Պատրաստ են ազգն էլ ծախել
Եվ ապրել մեղքի խարանով...
Ուզում ես վերցնել կախվե՛լ
Նրա՛նց իսկ տված պարանով...

ԴՈՒ ԳԻՏԵՍ

Հե՛յ, կա՛նգ առ, գնվա՛ծ ընտրող,
Ընտրում ես, բայց՝ ո՞ւմ, դու գիտե՞ս,
Ուղեղդ՝ մի շահ փնտրող,
Լողում է մուժում, դու գիտե՞ս...
Շահածդ ի՞նչ կլինի.
Լոկ կիսատ մի կում, դու գիտե՞ս...
Նման ես ազահ ցինի.
Ուտում ես հում-հում, դու գիտե՞ս...
Չես պահի այդպես ո՛չ ազգ,
Ո՛չ երկիր, ո՛չ տուն... դու գիտե՞ս,
Կդառնաս Աստծուց մերժված
Ազգադավ մի շուն, դու գիտե՞ս...

ԿԻՆԿԵՆ

Ամենքը, դրոշ տնկած,
Կանչում են՝ մենք ձեզ կփրկենք.
Մեկմեկու հետև ընկած՝
Խնդրում են՝ ձեր դեմ կծնկենք,
Միայն թե վստահե՛ք մեզ,

Մե՛զ ընտրեք... և ձեզ կխնկենք...
Կխնկե՛նք... երբ մենք շա՛ն պես
Մեր մահկանացո՛ւն կկնքենք...

ԻՆՉՊԵ՞Ս ԿԸՆՏՐԵՍ...

Հավատացինք այսքա՛ն տարի,
Վստահեցինք՝ ինչպես մենք մեզ...
Բայց մեր բախտը դիպավ քարի,
Ու սովեցինք առաջվա պես...
Զդարձավ մեր մեկը երկու,
Իսկ եղածը դարձավ ճիշտ կես...
Դե՛, այսքանից հետո է՛լ դու
Այդ նույն մարդկանց ինչպե՛ս կընտրես...

Է՛Ն ԻՆՉՊԵ՞Ս

Առիթով, թե անառիթ
Հիշում են Մեծն Տիգրանին,
Խոսքի մեջ դնելով սիրտ
Ասում են. «Ծաղկո՛ւն էր Անին»...
Ծովից ծով տարածում են
Մեր արքայական ծիրանին,
Բայց իրենց ձուն ածում են
Պաղսիրտ օտարի բնում հին...
Մսխում են գանձերը մեր՝
Ինչպես դուշմանն ու հարամին...
Է՛լ ինչպե՛ս, ազնի՛վ ընկեր,
Ցախ դնենք դրանց պարանին...

ԿԵՂԾԻՔ

Որքան էլ մեծարեն քեզ՝
Դրանից դու մեծ չես դառնա,
Ծեքծեքա՛ դու աստղի պես՝
Զես լինի աստղ դու վառման...
Կեղծիքի մեղքի բեռը
Մի՛ թող խեղճ հոգիդ լուռ բառնա,

Մի՛ թող սուտ փառքիդ լեռը
Հոգուդ հետ երկինք համբառնա...

ՎԱՐՈ՞ՒՄ, ԹԵ՞ ՎԵՐՈՒՄ

... Իսկ նա կարծում է,
Թե հենց ի՛նքն է այն հաստատուն այունը,
Որն Ատլասի պես
Իր ուսերին է պահում տանիքը
Եվ ամբողջ տունը...
Թե, իբր, իրեն անվերջ բարձում են,
Եվ ինքն անտրտունջ, ինչպես բանող եզ,
Իր ծանր լուծն է քաշում օրնիբուն...
Թե ամեն ինչում ի՛նքն է, լոկ ի՛նքը՝
Այն միակ խելոք գլուխը, որ կա,
Միակ անողը,
Միակ բանողը,
Որ չունի դադար՝ ո՛չ հանգիստ, ո՛չ քուն...
Բայց, Աստվա՛ ծ վկա,
Հենց նա՛ է մարդկանց հոգին հանողը՝
Անվերջ ճռոռցով,
Անվերջ դռռոցով...
Հենց նա՛ է անվերջ գլուխ տանողը,
Թե տեղը-տեղին
Իրեն չեն գովում,
Թե չգիտեն իր կշիռն ու հարգը...
Նրա խոսքի մեջ ի՛նչ շատ է մաղձը,
Թույնը և լեղին...
Էլ ինչպե՛ս չասես՝
Հապա մի լա՛վ տես,
Ախր, հենց տեղից ծո՛ւռ է ատաղձը,
Եվ ինչպե՛ս դասվես լորերի կարգը,
Երբ ինքդ չորուկ ճնճդուկ ես, որ կաս...
Ու քեզ որքան էլ դու պատեպատ տաս,
Մե՛կ է, կլորիկ լորիկ չե՛ս դառնա...
Եվ ինչպե՛ս չասես՝
Դու ի՛նքդ թեկուզ
Երուսաղեմ էլ բորիկ ոտքերով

Վեր կենաս գնաս ու վերադառնաս,
Միևնույն է, ով՝ ով,
Իսկ ինքդ դարձյալ սրբերի հանգույն
Լուսապսակի ասպետ չես դառնա...
Ախր, ինչ կա՝ կա,
Դու, որ հեքիաթի չար թզուկի պես
Մեջքիդ ունես կուզ
Եվ փոփոխում ես օրը տասը գույն,
Մե կ է, չես կարող բոլորի աչքին
Երևալ որպես չքնա դ շեղինե...
Քո սրտից ծորած խոսքիդ լեղին է
Քո իսկ թշնամին...
Վերջապես, անգի՛ն, գլխիցդ հանի՛ր
Այն անդուր քամին,
Որը հատուկ է մեծամիտ մարդկանց,
Վերջապես, քեզնից դու ի բաց վանի՛ր
Ե՛վ քեն, և՛ նախանձ...
Ապրի՛ր մեզ նման և բոլորիս պես՝
Խաղաղված հոգով, զուլավված սրտով,
Հվատով, սիրով... և ո՛չ թե ստով,
Որը նման է երկսայրի սրի՝
Ունակ պատմելու ոսոխիդ և քեզ...
Դու վարձ մի՛ ընտրիր ծափերը ձրի.
Վաստակի՛ր դրանք,
Հստակի՛ր դրանք...
Այնժամ դու կզգաս լոկ քամահրանք
Բոլոր ծափերի, խնկարկման հանդեպ...
Մի բան էլ ի դեպ,
Եթե երբևէ քո բախտը բանի
Եվ քեզ սին փառքի գագաթը հանի,
Գոնե մեկ անգամ փորձի՛ր նայել ցած,
Նշմարել այնտեղ գտնվող մարդկանց,
Նրանց աչքերում
Տեսնել քո երեկն ու ճամփեքն անցած,
Լուռ ծանրութեթն անել իրական
Քո կյանքն ու բախտը
Եվ խղճի մտք՝ կամքով տիրական
Որոշել՝ ո՛վ է կյանքում անհաղթը...

Եթե դու ես, լա՛վ,
Պարզի՛ր, ուրեմն, որտե՞ղ ես, իրա՛վ,
Վարո՞ւմ, թե՛ վերում...

ՊԵՏՔ Է

Գերմարդ էլ մարդը դառնա,
Թեկուզ և թռչի տիեզերք,
Նա պետք է ունենա միշտ
Հայրենի օջախ ու եզերք...
Օրերում մեր այս խառնակ
Պետք է ունենա սիրտ ու խելք,
Իր կյանքը դարձնի սկիզբ
Եվ հնքն էլ դառնա տիեզերք...

ԴԵՌ ՇՈՒՏ Է

Քառս է իմ չորս կողմը.
Ո՛ւր գնամ, պարզ չէ. դեռ մութ է...
Քշում է խոսքի հողմը.
Ո՛ւմ կառչեմ, ո՞ւմ... խոչ ու խութ է...
Վստահե՞մ կյանքս... բայց՝ ո՞ւմ...
Աստված՝ խուլ, մարդն էլ անգութ է.
Թույլ եղա՝ կուտեն հում-հում...
Լույսն էլ չի բացվում. դեռ շո՛ւտ է...

ԱՅՍՊԵՍ Է

Ա՛խ, ես ի՞նչ օրի հասանք.
Ո՛նց են խառնվել չոր ու թաց,
Փռշտանք կամ թե հազանք՝
Մե կ է. գրպանդ դու լայն բա՛ց...
Ճանաչի՛ր վերն ու վարը,
Գիտո՞ւն ես, ոչի՛նչ... տե՛ղդ կաց...
Այսպե՛ս է փուչ աշխարհը.
Ազնի՞վ ես՝ կուտես ցամաք հաց...

ՓՈ՛ՒՉ ԱՇԽԱՐՀ

Փո՛ւչ աշխարհ... մայրն իր որդուն
Չի սիրում, եթե շահ չունի.
Արքան իսկ որք է, անտուն,
Չի տիրում, եթե գահ չունի...
Պահում են յոթ փակի տակ
Արդարին, եթե ահ չունի,
Բարուն էլ նեո-չարն անհազ
Խժռում է, եթե մահ չունի...

ԹՈ՛Ղ ԶԱՏԻ

Ելնեմ ու սարը գնամ.
Ոչ որ չիմանա իմ տեղը...
Հոգնե՛լ եմ... մենակ մնամ.
Անդորրը լինի իմ դեղը...
Եվ թո՛ղ ինձ Տերը դատի.
Նույն քա՛նն են գերանն ու ծեղը...
Թո՛ղ ճիշտն ու սուտը զատի,
Վերացնի ստի հեղեղը...

ՑԱՎՆ ԱՅՆ Է...

Վանդակը, իբր, քիչ է,
Սարդն էլ կապել է սարդոստայն...
Բաց ծով է, թե ճահիճ է՝
Հայրենի տուն է և ոստան...
Բայց, դե՛, ցավն այն է, մարդի՛կ,
Որ մեճ այրերը ոստոստան
(Դեռ երեկ՝ խեղճ, անվարտիք...)
Ոստանը դարձրել են բոստան...

Է՛Ն ԲԱՌ ՉՄՆԱՑ

Հատեցին ոստ ու ճյուղեր.
Մերկ բուն է. է՛լ ծառ չմնաց,
Դոյակներ ու խեղճ հյուղեր.
Խիղճն է քար. է՛լ քար չմնաց...

Թափեցին փոքր ու փոքր.
Դուրս պրծան. է՛լ շատ չմնաց...
Միտքն՝ ամուլ, իսկ խոսքն՝ անգոր.
Աստըծուն է՛լ բառ չմնաց...

ԴԵՌ ՀԱՐՑ Է...
Այնպե՛ս է փոխվել կյանքը...
Աշխարհն այս ես չեմ ճանաչում.
Դեռ երեկ արած ցանքը
Ծլում է այսօր, կանաչում...
Բայց ստեղծող մարդը՝ փոշի,
Ոչի՛նչ է. կյանքն է հալածում...
Թե աշխարհն ի՛նչ կորոշի՝
Դեռ հարց է... ե՛ս եմ ամաչում...

ԱՅՍՊԵՍ ՈՐ ԳՆԱ
Եռում է կուպրի կաթսան.
Ովքե՛ր են այնտեղ խաշվելու...
Մեր կյանքը՝ օրեր աշնան.
Կորուստներն ո՞վ է հաշվելու...
Պայքար է ամեն օրը.
Ո՞վ է մեր կանչին հասնելու,
Իջնում է բախտի կորը.
Արարչին ի՞նչ ենք ասելու...
Մեր ազգը՝ աշխարհի աղ.
Որքա՞ն է իզուր մաշվելու...
Այսպես որ գնա, ավա դ,
Տապանաքարն է տաշվելու...

ՑԱՎԴ
Դու ճնշի՛ր ցավդ անբույժ,
Ճչո՞ւմ է՝ փակի՛ր բերանը...
Միշտ գտի՛ր քո մեջ մեծ ուժ
Եվ տե՛ս քո աչքի գերանը...
Հպա՛րտ տար ցավդ հտպիտ.

Չէ՞ որ կա քոնից վերանը...
Խորհո՞ւրդը պարզի՞ր ցավիդ,
Որ դառնա բախտիդ մերանը...

ԵՂԵԼ ԵՆ

Ինձնից առաջ, ո՞վ գիտի՝
Ինչպիսի՞ սերեր են եղել.
Ինձ քննախույզ մի՞ դիտիր՝
Ինչպիսի՞ գերեր են եղել...
Ա՛խ, այս աշխարհին անտեր
Ինչպիսի՞ տերեր են եղել.
Խժո՞եղ և խժո՞ում են դեռ.
Ինչպիսի՞ գելեր են եղել...

ԱՄԵՆ ՊԱՀ

Ամեն պահ՝ մի նոր ծնունդ,
Ամեն պահ նաև՝ մի նոր մահ.
Մահվան մեջ՝ կյանքի մի հունդ,
Մարդու մեջ՝ հավերժ մահվան ահ...
Այդ ահն իսկ մարդուն անմիտ
Չի շեղում ճամփից դյուրասահ.
Նույն մարդն է՝ բուրբ ու անսիրտ,
Նույն տենչն է՝ ոսկի, հող ու գահ...
Աշխարհ իմ, դու լավ գիտես՝
Կյանքը ժուժկալ է, մահն՝ ագահ.
Հասկացրո՛ւ մարդուն չտես՝
Մահը կողքի՛ն է ամեն պահ...

ԱՅՍՔԱՆԻՑ ՀԵՏՈ

Ի՛նչ միամիտն եմ... թեկուզ
Ձվածեղ անեմ ձեռքիս մեջ՝
Այս մարդիկ ուտում են կուշտ
Եվ աղ են ցանում վերքիս մեջ,
Ապրում են իմ իսկ հացով
Եվ որոմ խառնում հերկիս մեջ,

Ճամփա են բացում լացով,
Մկնդեղ դնում բերքիս մեջ...
Այնպես են անում, որ ես
Տեղ, տուն չունենամ երկրիս մեջ...
Այսքանից հետո ինչպե՞ս
Մեծ ցավ չլինի երգիս մեջ...

ԽԵԼԱՀԵՂ ՎԱԶՔ

Ամենուր երթ է անկանգ,
Խելահեղ վազք է, մրցություն...
Ի՞նչ ուղեղ... գանգ է՝ չոր գանգ,
Եվ չկա ոչ մի լրջություն...
Հռետո՞ր... որքա՞ն ասես,
Լուրջ գործն է անում քչություն...
Ամեն ինչ ձև է՝ «տե՛ս-տե՛ս...»,
Կյանքն էլ դարձել է բճություն...

ՓՈԽՎԵԼ ԵՆՔ

Փոխվել ենք... աշխարհն ու մենք,
Ցրտերը հին և տապերը,
Ով ելավ, խաղացրեց զենք.
Չեն օգնում արդեն պատերը...
Հղփացան կուշտերն անհոգ.
Կտրեցին իրենց կապերը,
Մեր առջև, քաշեցին խոտ՝
Կորցրած խիղճն ու չափերը...
Քանդեցին երկիրն անխոնջ,
Ընտրեցին, սակայն, ծափերը,
Մսխեցին հավատն ամբողջ՝
Խնկելով գցել-խաբելը...
Փոխվել ենք... աշխարհն այս մեծ
Գալիս են, գնում շատերը...
Այս կյանքում ո՞վ ի՞նչ արեց.
Ի՞նչ կասեն մեր մեծ պապերը...

...ՈՒ ԳՆԱՄ

Օրերս հետ չեմ բերի,
Է՛հ, ձեռքս թափ տամ ու գնամ,
Կյանքս էլ մնա թերի՝
Գոհությամբ ծափ տամ ու գնամ...
Գնալուց առաջ, երկի՛ր,
Չար բախտիդ կապ տամ ու գնամ,
Ամեն ինչ ճիշտ տե՛ղը դիր.
Հույսերիս չափ տամ ու գնամ...

ԱՆԽԵԼՔ ՄԱՐԴ

Ո՛վ մարդ՝ միշտ կյանքից դժգոհ,
Այս կյանքում ի՞նչ ես անելու՝
Խինդ ու սեր տուր, առ... գնա՝
Հավատո՛վ արտդ ցանելու..
Մի՛ դարձիր ցավի տկճոր.
Հետո այն ո՞նց ես վանելու...
Աստծո հետ դու հաշտ մնա,
Քո բաժին բախտին՝ միշտ հլու...
Չոր աչքո՛վ ապրիր՝ առանց
Ուրիշից արցունք քամելու
Մի՛ գնա ճամփով չարի՝
Հիսուսներ խաչին գամելու...
Միշտ հիշի՛ր, որ կա Աստված,
Եվ հոգի ունես դու տալու...
Անխե՛լք մարդ, ինե՛լքի՛ արի.
Աշխարհից ի՞նչ ես տանելու...

ՉԻՄԱՑԱՆ

Գլուխս բռնեմ, լացե՛մ,
Որ գլխիս հարզը չիմացան...
Ո՞ր մեկին սիրտս բացեմ.
Մարդկային բարքը չիմացան...
Շա՛տ էլ թե ցածրացրի ինձ.
Իմ գինն ու կարգը չիմացան,
Պոկվում է սիրտս տեղից.

Ա՛խ, մեծաց վարքը չիմացան...

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Փոխում է հազար դիմակ,
Հազար շոր հանում-հագնում է...
Դանակ է, նաև դիմակ,
Թե ճամփան մի բան փակում է...
Ինչո՛վ էլ ունկդ խցես՝
Լեզու է թափում, թանկում է...
Կատվի պես՝ ո՛նց էլ գցես,
Թաթերի՛ն էլի կանգնում է...

ՆՈՒՅՆ ԹՈՒՐՔՆ Է

Շատ խառն է աշխարհն էլի.
Խառնակիչն, ի՞նչ խոսք, միշտ նույնն է...
Աշխարհն է չարությամբ լի.
Լավի, բարու դեմ նույն կույրն է...
Նույն թուրքն է նենգաժպիտ,
Իսկ սրտում նեռն է, սև թույն է.
Հայաստյաց դեն այդ հտպիտ
Հուդայի քսու համբույրն է...

ՉՔՄԵՂԱՆՈՒՄ Է

Ելել է հայոց վիշտը
Մեր բախտի ճամփին՝ բերդի պես.
Աշխարհն՝ ի՛նչ... սուտն ու ճիշտը
Սոսկ ունկն են խցել բրդի պես...
Հայոց հարցն արդար լույս է,
Բայց չարչրկվում է սրբի պես,
Մինչդեռ թուրք-արնասույզը
Չքմեղանո՛ւմ է լրբի պես...

ԻՆՉՊԵՍ ՇՈՒՆԸ

Որտեղ էլ մտնի թուրքը՝

Կփորձի անել իրենով.
Կկախի ոջլոտ քուրքը
Եվ կասի՝ ես՝ ո՛վ, իսկ դու՝ ո՛վ...
Կփոխի տան անունը
Տիրոջն, իբր, շատ սիրելով.
Կքծնի ինչպես շունը
Տիրոջն ու տունը տիրելով...

ՄԻԱՅԵ՛Ք

Մեր հույսը միշտ մե՛զ վրա
Մենք պիտի դնենք, իմացե՛ք,
Եվ պետք չէ սրա, նրա
Փեշերից կախվենք, դիմացե՛ք...
Մեր ցավը միայն մերն է.
Չի կիսի ոչ ոք, մի՛ լացեք...
Մեր զենքը հենց մեր տերն է.
Մեծ կովի ժամն է, միացե՛ք...

ՄԱՐԴԸ

Աշխարհն այս որքա՛ն թշվառ է.
Կյանքը մի փշուր նշխար է,
Ապրելն ահավոր դժվար է,
Մեռնելը դժվար է առավել...

Մարդն էլ խելք և գութ չունենա՞ ,
Արցունքի մի պուտ չունենա՞ ,
Դժոխք հոգու խուփ չունենա՞ .
Ա՛խ, որքա՛ն դեռ պետք է տառապել...

Ինքն իր նմանին մորթում է,
Ինչքն ու պատիվը շորթում է,
Դեռ բնագդների խորքում է.
Աշխարհն է դարդերից պառավել...

Այն, որ անմիտ է, դե՛, փաստ է.
Անգամ Աստծու հետ անհաշտ է,

Տրված սև նեռին՝ պատրաստ է
Աշխատիքի նորիցնոր քառատել...

ԹՈՂ ՄԻՇՏ ՀԻՇԻ

Որքան էլ կկվի ճուտը
Մեծանա բնում ուրիշի,
Կբացվի մի օր սուտը.
Չի փոխվի ջուրը կումիսի...
Չի թռչի արծվից բարձր,
Նրա ճախրանքը չի կիսի...
Թո՛ղ ապրի կյանքն իր քաղցր,
Բայց որ կկու է՝ միշտ հիշի...

ԺԱՄՆ Է

Շա՛տ ուշ հասկացանք, որ հայրենիք,
Երկիր պահողը միշտ մենք ենք, որ կանք.
Մեր մաշկի՛ վրա դա զգացինք,
Հայի հետի՛ն ինքը՛րդ դա հասկացանք...

Ովքեր որ եկան՝ միայն տարան,
Քանդեցին ու կերան... օ՛, ի՛նչ ամոթ...
Ժամն է, որ ընտրենք մենք անվարան
Հայի հետին ին՝ լքը՝ մեզ առաջնորդ...

ՄԵԶ ՏՐՎԱԾ ԿՅԱՆՔԸ

Ապրում ենք մենք մեր երկրում՝
Մեր բաժին լուծը քաշելով,
Մի փոքրիկ լավից բերկրում,
Պար գալիս ուռա -տաշերով...
Ծնվողին մաղթում բարին՝
Մեր գինու առատ թասերով,
Մեռնողի յոթն ու տարին
Տալիս ենք՝ քարը տաշելով...
Ապրում ենք Աստծո հետ հաշտ՝
Մեզ տրված կյանքը մաշելով,

Եվ ցմահ փնտրում ենք բախտ՝
Դառնագին «Հե՛յ-վա՛ իս...» ասելով...

ՀԱՎԱՏՈՒՄ ԵՄ ՔԵԶ
Աղմկում է լռությունը
Ականջներիս մեջ.
Քարին թառած գորշ թռչունը
Հարցական է մեծ...

Փետուրներով իր գզգզված
Խրտվիլակ է սին,
Ասես, կյանք է մի խզրզված,
Վաղն՝ Աստծո հույսին...

Ո՛չ թռչում է, ո՛չ՝ կոնչում.
Լուռ է, ո՛չ մի ճիչ...
Կյանքի հո՞ւրն է շիջել, ինչո՞ւ...
Ախր, օրն է ջինջ...

Վաղուց չկա ո՛չ մի թնոյուն.
Ո՛չ մի կրակոց...
Լռություն է. խինդն է թնոյում,
Մահվանն ասում՝ ո՛չ...

Բայց թռչունն այս՝ սև սզավոր,
Լուռ է, չի թռչում...
Թռչել չուզող թռչուն կա՞, որ...
Ա՛յ քեզ իսենթ թռչո՛ւն...

Մոտ եմ գնում: Ցնցվում է լոկ
Ու չի փախչում, չէ՛ ...
Իր թռչնային գլխով արոյոք,
Ինչե՛ր չեն անցել...

Տեսել է իր երկրում անծիր՝
Դժո՛խ իք՝ դուռը բաց.
Թուրքի ձեռքով սարքած նախճիր,

Մահ ու կոտորած...

Իր շեն բունն էլ հայի տան պես
Դարձել է ավեր.

Իր երկինքն իր սրտի պես թեժ
Հագել է սևեր...

Ձագուկներն իր աչքի առաջ

Այրվել են ողջ-ողջ...

Հիմա ինքը խոր վերք է բաց,

Համակ վիշտ ու խոց...

- Թո՛ղի՛ր, հոգի՛ս,- ասում եմ ես,-

Չէ՞ որ թոչուն ես,

Երազիդ մեջ առաջվա պես,

Ախր, թոչո՛ւմ ես...

Ճի՛շտ է, մեծ է սրտիդ ցավը,

Խորն է, անամոք...

Սակայն գիտե՛ս՝ ո՛րն է լավը.

Անգոր չես, անօգ...

Խորշակի պես կոփվն անցավ

Մեր տան վրայով...

Ավա՛դ, տեսանք բյուր վիշտ ու ցավ,

Ապրեցինք ահով...

Հիմա արդեն անդորր է, տե՛ս,

Եվ չկա կոփվ...

Սիրտդ հե՛տ բեր, հարդարի՛ր քեզ.

Հանդերձդ խոփվ...

Թա՛փ տուր դու քեզ և համարձակ

Թներդ լայն բա՛ց,

Վերն՛ նայիր, այնտեղ արձակ

Երկինքն է, Աստված...

Թնի՛ր երկինք, իմ սրտի պես

Սավառնի՛ր ազատ,
Երկնի արքան զգա դու քեզ
Որպես երկնի զարդ...

Միայն ուժե՛ղ հոգու վերքը
Կփակվի շուտով.
Չէ՛, թևածող հոգու երգը
Չես առնի կուտով...

Վերաշինենք մենք մեր տունը,
Դու՛քո, իսկ ես՝ իմ,
Հետ բերենք մեր խաղաղ քունը՝
Հաշտ ու մտերիմ...

Լցվենք կյանքով, չկաշկանդենք
Թռիչքը հոգու.
Յոթ փակի տակ չարը բանտենք
Եվ լինենք տոկան...

Իսկ թե, բան է, չարը նորից
Կռիվ բորբոքի,
Մենք կդառնանք արծվի կռինչ
Ու շանթող ոգի...

Է՛լ թույլ չենք տա չարը հաղթի՝
Սփռելով մահեր.
Բաց չենք թողնի դեկը բախտի,
Կճախրենք միշտ վեր...

Դեռ չավարտած խոսքը հոգուս՝
Թռչունս ճախրեց...
Հրա շք... տեղով հավատ էր, ուժ,
Հմայքն էր շատ մեծ...

Թռչունն, ասես, դիմում էր ինձ.
«Հապա մի ի՛նձ տես...»,
Ես ձայնեցի՝ ժպտալով ջինջ.
- Հավատո՞ւմ եմ քեզ...

ԿԱՆՔ ԵՎ ԿԼԻՆԵՆՔ

Գնում ենք մենք մեր ճամփան,
Ժեռ քարեր կան մեր հետևում,
Ոչինչ են հողմերն անգամ.
Սեզ սարեր կան մեր հետևում...
Մեր կենաց ջահն է միշտ վառ.
Շատ չարեր կան մեր հետևում,
Կանք և կլինենք մենք հար.
Բյուր դարեր կան մեր հետևում...